

ÉGTÁJ

PETKOVICS KÁLMÁN

VÉLEMÉNYEK ERDEJÉBEN (II.)

A KONFERENCIA

A konferencia tág fogalom: hatféle jelentését közli az értelmező szótár, de amit a magyarul gondolkodó vajdasági emberek általában értenek rajta, azt hiába keressük a vastag könyvekben. Észak-Bácskában a szervezett gyülekezeteket, összejöveteleket, értekezleteket ritkán különböztetik meg egymástól. Szocialista Szövetség összejövetele? Szakszervezeti értekező? Választók gyűlése? Konferencia. Közügyek tárgyalásának szinte minden lehetséges módja, formája — konferencia. Gyűjtőfogalom. Igazából a felszabadulás után került forgalomba.

Konferencián dönttek el a fontos dolgok, konferencián magyaráztatt meg, miért nincs szükség Péter Királyra, miért helyes a népfontra szavazni, kitől veszik el a földet, kinek adják oda, konferencián hirdették a beszolgáltatást, adót, ott zajlott a politika mindenestől, konferencián okolták meg, miért a futballpályán épül a szövetkezeti otthon és nem a templom mellett, noha köztudomású... És így tovább. Konferenciáról konferenciára csörgedezett a közélet. Haragosok fenyegetőztek vele: »Kihozlak a konferencián!« Ami körülbelül azt jelentette: várjál csak, jön még a békára dér. Polgárjogot nyert a szó, s ez aligha a történelmi véletlen műve. Az emlékezés filmszalagjának tanúsága szerint divatozásának kezdete egybeesik a politika robbanásszerű demokratizálódásával.

Próbákkal telt, hánytatott történelmünk során, Dózsa György óta annyi cselekvő ember nem volt a politikában, mint közvetlenül a felszabadulás után. Régebben? Gyülekezett a nép. Nem konferenciázott. Gyülekezett. Templomban is, ahol a pap prédikált. Visszabeszélni? Kérdezni? Jegyző, bíró, előljáróság mondandóját kisbíró dobolta. »Közhírré tétetik!« — kiabálta harsányan. Neki vissza lehetett beszélni, de mi értelme volt? A munkásotthont, amelyről Mayer Ottmár a *Földmunkások között* című — ma már kordokumentumként emlegetett — riportját, a köznép egyletnek nevezte. A hatóság időnként beparancsolta a faluszéli »egylet« bútorait a község házára. Ha vitték a padokat (más bútorzata nem volt az egyletnek), lecsitult az utca, ha hozták, hangosabbak lettek a beszélgetések.

Az egyletben gyülekezetekeket tartottak. Akárcsak a nazarénusoknál, akik ellen az öreg pap háborgott. Egyletnek hívták a katolikus köröket, amelyek a múlt század utolsó éveiben (különösen az 1897-es földmunkásztrájkok és zavargások után, amikor Észak-Bácskában nyolcezer kasza villogott, és csendőrszuronyok munkásvért ontottak Zenta központjában) alakultak és szaporodtak, hogy jámbornak hazudott szép tájaikon megál-

ltsák a »veszedelmes eszmék« hódítását. Ezekben sem tartottak konferenciákat: kenetteljes szónoklatok voltak ott és vad mennydörgések a mennybenlakó nevében a »népbolondító jakabok« ellen. (A klerikális sajtó így nevezte a szociáldemokratákat.)

A klerikális sajtó (SZABADKA és VIDÉKE, BÁCSKAI NAPLÓ) kis példányszámban, de hangosan kongatta a vészharangot. Vezérdörgedelmezett »a nemzetközi bitangok« és a »NEPSZAMARA« (Népszava) olvasóinak lelki üdvéért, mert abból indult ki, hogy a jólelkű bácskai nép inkább éhen halna, minthogy szót merne emelni sorsáért, ha nem lázítanak a népbolondító nemzetközibítangok. A keresztény újságok szerint a szociáldemokrata pártban sem tartottak konferenciákat: ott izgatás, lázítás, tüntetés, gyalázkodás volt. Konferencia soha. A szabadelvű polgári sajtó szerint sem. A szocialisták gyülekeztek, összejöttek és leginkább fővárosi szónokokat, előadókát hallgattak. A helyi vezetők megnyitották a gyűlést, ismertették a tárgyszerződést, aztán átadták a szót a küldötteknek, akit vagy »lelkiesen megtapsolt«, vagy »kiinevetett« a hallgatóság.

Minden újság mást mondott.

A polgári pártok, csoportosulások, várospolitikai klubok, családi szövetségek, frakciók, kaszinók, miegymások szótárából szintén hiányzott a szó. Szabadkán például a városházát bíró párt szócsövei leginkább a főispán, a polgármester dicsőségét hirdették, a főispán és polgármester pedig négy-ötszáz teritékes bankettteken nyilatkozott, ünnepeltette magát, tartotta híveivel a kapcsolatot. (Ebben aztán nem volt különbség Lázár Mamuzic és Bíró Károly között.) Az ellenzék sem konferenciázott. Inkább szidta, támadta, gyalázta a városháza urait. Nem is konferenciázhattak: a százezer lakosú városban csak pár ezernek volt szavazati joga. Még-hozzá annak a pár ezernek, akiknek politikai állásfoglalását számokkal kifejezhető egyéni érdek szabta meg.

Ebben az értelemben a konferencia új értelmű fogalmának meggyökerezése a köznyelvben a politika demokratizálásának kezdetét jelzi. Nagy tömegek léptek fel egyszerre a közélet színpadán. Ezek addig illő távol-ságban álltak a közügyek fazekától, közel sem eresztették őket a község-házához. Betoppantak. Bele a dolgok sűrűjébe a politikai cselekvés, az illemrendszer különböző szabályainak ismerete nélkül, s nem is tisztelték a formákat: lényegre törve vetették magukat a forradalmas kor áradá-saiba, ahol az új tartalom egyébként sem süvegelte a régi formákat.

Ott a konferencián másról nagyon szó sem lehetett, mint ami a meg-jelenteket legjobban érdekelte. A szakszervezet napirendre tűzte a szocialista munkaverseny ügyét: a konferencia kenyérjegyekről, húsellátásról tárgyalt. A népfíront a nemzetközi eseményeket akarta magyarázni a falu szélén: beszolgáltatási értekezlet lett belőle. Alighanem azért vált annyira általánossá a köznyelvben a konferencia, amivel most baj van. Még-hozzá általánosságban: adatszolgáltatóink jelentős hányada foglalkozik vele, de dicsérni kevesen dicsérik. Majdnem annyi bírálat éri, mint a képviselő munkálkodását.

»Sok esetben, vagyis általában, helyi konferenciákon döntünk, határozzunk, hogyan s mint legyen, de sajnos csak döntünk és határozzunk, mert nincs, aki megvalósítsa. Vagyis, ezzel azt akarom mondani, hogy sok esetben a következő konferencián is ugyanazok a szövegművek folytatódhatnak, amelyek legutóbb abbamaradtak. Hogy lehetne ezen segíteni?« (Munkás, ZENTA). »Miért van az a falunkban is, hogy a konferenciákon az egyszerű embert, aki nem tudja úgy összeválogatni a szavakat, figyelembe se veszik? Bármilyen fontos ajánlata van. Ha pedig közismert jó szöveghű ember szólal fel, egyöntetűen elfogadják a javaslatát, gondolkodás nélkül.« (Földműves, KISPIAC).

Már az első kérdések fonákságokat sejtetnek. Az érvényesülés igaz-ságtalanságait. Még Kispiacra is, ahol pár hivatalnok, iparos, az orvoson és néhány tanítón kívül mindenki földműves. Vigyáznak ám falu-helyen a konferencia »színvonalára«! És máshol is: »Egy-egy munkaszervezetben a konferenciákon mindig ugyanazok az emberek szólalnak fel és vitáznak. Mások csak lesütiük a szemüket. Esetleg részt sem vesznek

a »sorsdöntő« konferenciákon. Van-e mód arra, hogy ezeket az embereket bevonjuk a vitákba és érdekeltté tegyük őket a környezetükben történtek irányába?» (Munkás, ZENTA.) »Konferenciáná jární úgy érdemes, ha az ember hozzászólásait meghallgatják. Ami pedig el van fogadva, azt teljesíteni kellene! Sok esetben a téma fölnyúlik, de időközben elmúlik. Vitába boosátkozni nemigen érdemes, mert ha az ember valamiért szól, ki is nevethetik, le is nézhetik.« (Háztartásbeli, SZABADKA).

Kockázatosabbak lettek a konferenciák?

»Miért van az, hogy az emberek valamit eldöntenek egy konferencián, megválasztják a képviselőket, megbeszélnek valamit és ezt mindenki helyesli, elfogadják egyhangúlag, de ha valami probléma van a faluban, ha valamit el kellene intézni, akkor nincs senki, aki ezt vállalná? Miért ilyenek az emberek?» (Háztartásbeli, OROM). »A parlamentig eljutottunk tehát. Konferenciákon, vagy nálunk falun népgyűléskor kiterjesztenek valami állami dolgot, amit meg kell valósítani. Vannak egyes egyének, akik leküabálják, pedig rendszeresen járnak konferenciákra, szavazásokra és más községi gyűlésekre. Miért van ez? És feljuthatnak-e a parlamentig a javaslatok?» (Háztartásbeli, MUZSLYA).

Feljuthatnak-e a parlamentig a javaslatok?

Aláhúzzuk, kétszer is aláhúzzuk, a muzslyai asszony kérdését. Válaszolni nehezebb. Elvben mindenesetre feljuthatnak. Hogyne juthatnának fel! Ez a gyakorlatban kétféleképpen történhet: ott ül a konferencián a képviselő, szorgalmasan jegyez, s minden rendben. Ha más bökkenő nem adódik. Mert adódhat. Nem ül ott a képviselő, mondjuk, vagy ha jelen van, nem ül, nem jegyez, hanem áll és beszél, azután meg sietve távozik, mert sok a dolga. Néha hajlamos azt hinni, hogy tőle csak beszédet kíván a nép. No de küldött nélkül is feljuthat a javaslat, ha lejegyzik és a jegyzőkönyvet elküldik rendeltetési helyére... Alkalmas mód, de nem bökkenőmentes, mert jegyzőkönyvek legtöbbször a herköpáter sem tud eligazodni.

De félre a sötét szemüveget. Vannak pozitív vélemények is: »Érdeemes minden konferenciára elmenni, meghallgatni a vezetőséget, mert ők a nép elé tárják a tárgyalás legfontosabb eseményeit. És nagyon jó szívvvel fogadják, ha valaki hozzászól és kifejti véleményét.« (Földműves, CSAN-TAVER). Ezzel szemben: »A konferenciára érdemes elmenni, csakhogy sokszor csalatkozunk az ott elhangzott ígéretek betartásában, mert ígélet sok van, de végrehajtás kevés, vagy nem úgy hajtják végre, ahogy ígérték, és megcsalva érezzük magunkat.« (Földműves, MOHOL).

Eddig a példák. Az első idézetekben megfigyelhettük: döntésekről, határozatokról volt szó, az utóbbiakban gyakran szerepel az ígélet. Ígélet és határozat között jó nagy a különbség. Ahol határoznak, ott a konferencia résztvevői cselekvőben kapcsolódnak az ügyekhez, ahol az ígélet kerül az érdeklődés előterébe, ott már eleve csirát hajt az elégedetlenség. Az ígéletés természetéből adódik ez — az ember esendő, átlép a valóság korlátain és nem kis áldozatokra képes a hallgatóság rokonszenvének megnyeréséért. Kontesfogás. A régi kortések tudták a módját: ígérték fűtát a sörshordóról, még vashidat is Csantavérnek, és a vashídhöz jó széles folyamat.

Megállapíthattuk: a konferenciák egyrészt unalmasak, tartalmatlanok, sivának, erőltetettek, másrészt értelmetlenek, ment nem valósítják meg a döntéseket. Véleményeket böngészve folyton csábít az ítélkezés ördöge: anakronizmusról van itt szó, vagy valami félreértésről? A szövegek anakronizmusfélét sejtetnek. Azonban a képviselő munkájával foglalkozó témakörben (a konferencia problémái után tárgyaljuk) az adatszolgáltatók zöme többször szeretné látni képviselőjét! Hol és hogyan? Magánlátogatásokra gondolnak? Aligha. A választók és a választottak közvetlenebb kapcsolatára céloznak. Konferenciafélére. Összejövetelre, ahol nemcsak hallani, hanem *mondani is* lehet valamit.

Az ellentmondás képlete egyszerű: egyrészt rosszak a konferenciák, másrészt hiányoznak.

PRÓBÁLKOZÁS A DIAGNOZISSAL

A dolog könnyebbik végéhez vonzódva, rámondhatnánk: ilyenek az emberek. Egyik ezt mondja, a másik azt. Hatásos legyintés és minden marad a régiben. Csakhogy nem a nép vélekedésével van baj. A konferenciák is változékonyak. A felszabadulás után is differenciáltabbak voltak az elméletben, mint amilyenre a gyakorlatban sikerültek: most, az öngazgatás feltételei között, konkrét megvalósulásukban is differenciáltabbaknak, szelektáltabbaknak, célirányosabbaknak, rövidebbeknek, tehát tartalmasabbaknak kell lenniök. Soha semmi (a »visszabeszélős televízió« sem) nem pótolhatja az élő szó erejét, a közvetlen véleménycsere intézményét a közéletben.

Korszerűsíteni kell a konferenciákat.

Életjelenségről lévén szó (természetesen társadalmi vonatkozásban) próbáljuk meg feltárni a gátló tényezőket s az okok gyökérzetét. Előrebocsátva, hogy a leírás célja, a vizsgált anyag természeténél fogva is, korlátozott, tehát teljességre eleve nem törekedhetünk. Az alábbi csoportosítás a konferenciák negatív típusaira szorítkozik és pusztán az érdeklődő figyelmet s a továbblépés ösvényét megvilágító bírálatot szeretné kiváltani. A közvetlen tömeges közéleti megbeszélések negatív típusait egyezményes allapon négy csoportba soroltuk. Ezek: a *szónoklatosság*, a *krízisjellegű konferenciák*, a *betáplált konferenciák* és a *misztifikált konferenciák*.

Nézzük őket sorjában.

A SZÓNOKLATOSSÁGRÓL. A régi szociáldemokrata pártban tanították a beszédmondás tudományát. 1910 és 1914 között a párt szabadkai szervezete évente tíz-tizenkét tömeggyűlést szervezett, s ezek rangja mindig a *szónok tekintélyétől* függött. Ha Bokányi Dezső beszélt (kétszer járt Szabadkán), az esemény volt, beszámolt róla az egész sajtó. Több ezer embert vonzott a szociáldemokrata párt gyűlésére. A kisebb szónokok mérsékeltebb sikert arattak. A szónoklatosság célja elsősorban a lelkesítés. Mozgósítás. A tömegmorál erősítése. A maga klasszikus korában rendkívül hatásos a munkásmozgalomban: eredményesen semlegesítette a retorika tudományában ugyancsak jártas egyházi propagandát.

Mi jellemzi a kort? Szabadka felnőtt lakosságának majdnem a fele írástudatlan. Rádió? Televízió? A jövő méhében. Az újságok (sok volt Szabadkán a századforduló után: BÁCSEMEGYEI NAPLO, REGGELI ÚJSÁG, NEVEN, BÁCSKAI HIRADÓ, NÁSE NOVINE, SZABADKAI HÉTFŐI KÖZLÖNY, BÁCSKAI NAPLO, FÜGGETLENSÉG, hogy csak az ismeretebbeket említsük.) ötszáz-ezer példányban jelentek meg, és kivétel nélkül szűk körű publikumnak, »saját közönségünknek« íródtak. Természetesen a közönség szája íze szerint. A munkásság még nem tartozott a »közönség« fogalomkörébe, helyi lapok helyett a NÉPSZÁVÁ-t, a tájékozottabb, de szintén agitatív szenvedélyességgel írt újságot olvasta. A »saját közönségünknek« íródo helyi polgári sajtótermékekbe csak elvétve, másodlagosan kerültek hírek, tényfeltáró anyagok, de mindig alkalmas körítéssel. Egy Bokányi-beszédnek nemcsak azért volt nagy hatása, mert sok ezren hallgatták, hanem mert előtte is és utána is heteken át írtak róla. Dicsérték, vagy támadták. Mindegy. Akkor még nem alkalmazták az agyonhallgatás módszerét, ami később hatásosabbnak bizonyult a támadásnál.

A felszabadulás után mifelénk népgyűléseken élte másadvirágzását a szónoklat. Fokozatos lejáródása azzal magyarázható (a meetingelést mindinkább elmarasztaló értelemben érmegetik), hogy az emberek a szónoktól nem annyira a hanhordozás dallamosságát kívánják, hanem inkább a bizonyosság erejével ható információt (Tito elnök beszédei iránt megnyilvánuló lankadatlan érdeklődés), amit mások csak olyan környezetekben utánozhatnak a kudarc kockázata nélkül, ahol még nem ismerik, vagy hiányosan ismerik az eredetét. A felszabadulás után jó darabig divatozott

az utánzás, az átszónoklás: ma a modern tömegközlekedési eszközök révén milliók értesülnek azonos időpontban az eredetiről. Az ismétlésnek nincs közönsége.

A »műfaj« evolúciójában osztódás figyelhető meg. Ahol nagy a »forrás« varázsa, a bizonyosság ereje fűt, ott eleve adottak a jó naggyűlés feltételei. Más elbírálás alá esnek az ugynevezett ünnepi beszédek. Noha nem tartoznak témakörünkbe, engedve a csábító kísértésnek, megjegyezzük: ahol jól felépített alkalmi beszédet várunk (amilyent Vajdaságban magyar nyelven Sinkó Ervin mondott az újvidéki Palics vendéglő kertjében, 1949-ben), ott mostanában többnyire unalmas számsorokat hallunk az ünneplőbe öltözött, ásitó, bóbiskoló, vagy sznobosan figyelő »meghívott« közönség előtt.

A szónoklatosság egyik fő kártékonyasága az, hogy a munkajellegű, célirányos értekezletet agyonnyomja: unalomba fojtja a véleménycserét. Elmeszesíti az információáramlás érendszerét. Még a látzóolagos siker is gyanús: a helyi közösségben, a Szocialista Szövetség tagozatában vagy a szakszervezeti csoportban tekintélyes szónok lép fel, a hallgatóság megilletődik, tartózkodik a véleménynyilvánítástól, aki beszél, szépíti (vagy sötétíti) a tényeket, de legtöbbször hiába hangzik el az elnökök unszólása: »Eltársak, van-e valakinek kérdeznivalója?«. Vonakodnak a bátrak is, mert a szónok és a hallgatóság között ír maradt. Oldatlan feszély. Nem alakult ki az őszinte gondolatáramlás kedvező légköre.

A szónoklatos értekezlet befejezése után pillanatok alatt csoportoskák zsonganak a »nagy ember« körül. Mintha feloldódna a nyelvek görcse, megindul a talpsimogató hízelgés, szembedicserés, működésbe jönnek a gondosan álcázott érdekindítékek: feltűnési viselkedés, pozíció, anyagi előny reménye és sok pletyka. És míg az »előkelőek« csoportoskái a nagy ember fényében tündökölnék, a »közép« hazafelé bandukolva rendszerint azt tárgyalja, mit kérdeztek volna, mit mondtak volna, ha megmondták volna... Nem a maga idejében, nem a maga helyén, tekintélyes előadó esetében is kifogásolandó jelenség. Hát még, ha...

2. A KRÍZISJELLEGŰ KONFERENCIÁK oka leginkább a »viharos« esemény előtt elmaradt értekezletekben keresendő: gyűlik a baj, gyűlik fokozatosan, telik az idő és nem történik semmi: nem történik semmi, mert vagy passzívak (tétlenségre hajlamosak, vagy tétlenségre kényszerültek), vagy szervezetenélküliségükben tehetetlenek az alanyi tényezőik, vagy a bürokratikus áramlatok erősek, esetleg az »illetékesek« halogatják az információt, a helyzet valóságghú feltárását, mert a válságos körülmények rendszerint csak akkor kedveznek a tekintély és népszerűség virágzásának, ha alkalom odódik megsuhogtatni az előnyös megoldás verázvesszőjét.

Maga az esemény a kényszerűség erejével jön: rendszerint tovább nem halasztható, mert sztrájk lesz, vagy felpeszdül az egész falu, az egész iskola, városnegyed: sztrájk lesz, mint a szabadkai kerékpárgyárban és a vagongyárban volt, vagy a népharag lobban, mint a horgosi utca ügyében, vagy a szenvedélyek tüzeiben hamvad el a konferencia értelme. A krízisjellegű konferenciát az élet rendezzi.

A szenvedélyesség néha átcsap az anarchia területére. Különösen a falvakban, ahol a konferenciák is idényjellegűek: nyáron, dologidőben szunyadoznak a közügyek, s közben mindeféle sérelmek, elégedetlenségek halmozódnak, a gyerek az iskolána panaszkodik, az asszony az egészségháza, a szövetkezet körül sincs minden rendben, bosszantó dolgok esnek meg, s töltik a haragvás akkumulátorát: ha ez a rengeteg vélt és valóságos sérelem az első adandó alkalommal kicsorbul, de úgy isten igazából, akkor löttek a napirendnek, mert egymás lángjától lobbannak a szenvedélyek, haragos szó haragos szót követ, és löttek a konferencia értelmének is, mert a felajzott indulatok keresztüztében semmit sem lehet elintézni.

Az ilyen összejövetelek leginkább határozat nélkül, döntés nélkül (sok ígérettel) végződnek, megbízható jegyzőkönyv se marad utánuk, mert úgysem férne el minden a papírom. Hosszadalmas, idegfeszítő gyűleke-

zetek. A fejletlenebb környezetekben (félreeső falvakban, tanyacsoportokon) a megmozdított ügyek sokasága és sokfélesége eleve áttekinthetlenné teszi az értekezlet »anyagát«, érdemleges határozatról, közös álláspontonról beszélni sem lehet. Néha úgy rémlik három napon, három éjszakan át tartatna a konferencia, ha a résztvevőket nem nyomná el az álom, vagy nem éheznenek meg.

Leginkább télen zajlanak.

Keveset lendítenek, mégis a »jó kibeszélgettük magunkat« megnyugvást hoz, másnap rendre kihűlnek a szenvedélyek, csak a főszereplők emlékeztetik a tegnapi publikumot az odamondogatásra. Mint a krízisjellegű értekezleteket általában, ezeket is a *közéleti megbeszélések folyamatosságának hiánya* váltja ki. Rendszerint másképpen végződnek az ilyen értekezletek a gyáripari környezetekben. Forróbb a hangulat: a szenvedélyek sugárnyalábja kevésbé szóródik szét, mint a falvakban, a figyelem egy-két kérdésre összpontosul, és a konferencia a radikális megoldást (fejeket) követel. Ki a hibás? A felelős?

Természetesen az objektív körülmények.

Mintha az úristen csak azért teremtette volna az objektív körülmények fogalmát, hogy a bürokráciának legyen mivel elhárítania a körülötte csapkodó villámokat. Dehogy tagadjuk az objektív körülmények létezését! De éppen azért, mert léteznek, keletkeztek, fejlődtek, s éppen a keletkezés, a fejlődés folyamatában (az elmérgesedés folyamatában) maradtak el (leginkább a bürokratikus viszonyulás miatt) az objektív körülmények megérkezéséhez szükséges információk, a túlhaladás lehetőségét tartalmazó mozgósító cselekedetek. A krízisjellegű konferencia: muszáj-konferencia!

Megelőzésével mérhető a sikkere.

3. A *BETÁPLÁLT ÉRTEKEZLETRE* felesleges sok szót pazarolni. Ezeket havi, negyedévi, félévi, néha egész évi munkatervembe táplálják és a »számítógép« kidobja a tervezett végeredményt. Természetesen a hibaforrások is betáplálódnak: rendszerint a kelletténél több konferencia sikerül ebből (hadd lássák, milyen tevékenyek vagyunk!) kevés mondandóval. És csekély érdeklődéssel. (Miért maradnak el az emberek a »sorsdöntő« konferenciákról? — kérdezte a zentai munkás. Többek között azért is — válaszolhatnánk —, mert elfáradtak a betáplált értekezleteken.)

A betáplálás és kivetítés esedékességének időpontjai között általában hosszabb idő van: ez alatt eltölődások keletkeznek a problémák időszerűsége és fontossági sorrend vonatkozásában. Ilyenkor a konferencia másról tárgyal, mint amit a tárgysorozatba iktattak. A betáplálás mechanizmusa is tartalmaz hibalehetőséget, ugyanis az irányadatok nem mindig »reprezentálják« az eltérő jellegzetességű szociális környezetek összességét, minek folytán a belvárosban és a tanyákon azonos tárgysorozatok készülnek. A városháza közvetlen közelében nyugalmazott katonatisztek és derék tisztviselők tárgyalnak a mezőgazdasági és társas termelésről.

És milyen okosan!

4. A *MISZTIFIKÁCIÓ JELENSÉGE* sokféle alakban tűnik fel. Lélektanilag bonyolult indítékai vannak. S egyre időszerűbb problémák szülője: újabban forgalomba jött a hírforrás monopóliumának fogalma: tudok valamit, többet, mint más, de nem azért, mert nagyobb az eszem, jobban megmelegítem a széklet, többet forgattam a könyvet, hanem azért, mert politikai állásom, rangom, funkcióm közvetlenül a hírforrás mellett van. Hivatalból tudok többet!

Kis emberek, mikor nagyot akarnak mondani, e többletinformáció birtokában, a meghökkenés szándékával lépnek az auditorium elé, mit sem törődve azzal, hogy a siker főleg a hallgatók tájékoztatásától függ.

Az »elkápráztatásnak« nagy ára van. Először az értekezlet munkajellege, a legfőbb öniségvárat követelményt veszik. Hiszen a siker fő feltétele az alapos előkészítés. A tárgyra vonatkozó tények előzetes közlése, előzetes információ nélkül sántítmanak az öniségvárat megbeszélések. Az ám, de akit előzetesen részletesen informálnak, az nehezen hökken meg! A tények körül forognak a gondolatai és nem a szónok okosságait lesi.

A misztifikáció külsőségei is figyelmet érdemelnek. Az előadó tizenöt perc késéssel érkezik: mindenki a helyén ül, várja... (Sztálin a kongresszusi terem falába a díszemlény mögött láthatatlan ajtót vágatott. A küldöttek tudták, hogy érkezük, feszülten figyelték a bejáratokat, s egyszer csak Sztálin előtűnt — a semmiből. Kilépett a falon. Óriási taps.) Nagy esemény, nagy látványosság. Kis esemény, kisebb látványosság. És kisebb meghökkentés. Ezzel szemben az amerikai szónokok rendszerint elsőként érkeznek a helyszínre kipuhatólni a hangulatot. A népszerűség törvénye parancsolja a legalkalmasabb hangnem használatát.

Sok furcsaság van a világon.

SAVAZÁS LESZ...

1903 nyarán báró bajsai Vojnich István országgyűlési képviselőt ötven szuronyos csendőr kísérte választókerületébe. »Közmegebecsülésnek örvendő« — irták az újságok Topolya, Kulá, Verbász, Feketics, Kishegyes küldötteről. Granicsár ösöktől jussolt kutyabőr és címer büszke tulajdonosa életének minden rezdülésével népünk boldogságáért, vidékünk felvirágoztatásáért munkálkodott. Négy lovas hintón járta a rettenetesen poros országutakat: ezeket a széles, gödrös, hepehupás kátyús utakat a vármegye utasítására eperfákkal szegélyezték vágtelen végig, hogy hernyótenyészásra tereljék az Amerika felé szédelő szegénység figyelmét. A hintó nyomán felkavart por lerakódott csendesen az eperfák lombjára.

A vármegye félhivatalos közlönye pedig bejelentette: jelenleg báró bajsai Vojnits István, Lelbach János és Vojnits Simon szállásán ütött ki a sztrájk. A báró személyesen ment Topolyára rendet csinálni. »Tirts Béla csendőrhadnagy írásban közölte felső parancsnokságával: »Topolya, Moravica, Bajsa határában 2600 munkás gyülekezett. A sztrájk megkezdését a képviselőválasztás idejére tűzték ki. A vérszemet kapott munkások nyíltan hirdették, hogy a topolyai képviselő-választásna kaszákkal mennek és megmutatják hatalmukat.«

Szavazás készült...

»A levegő valósággal izzott a felkavart szenvedélyektől — közli a csendőrhadnagy —, csak a ltóságok tapintatosságának köszönhető, hogy vérontásra nem került sor.«

Először nyolcvankét csendőr szállta meg a majorokat.

Majd Szabadkáról és Újvidékről újabb különítményeket vezényeltek a földekre.

Később honvédség jött.

Végül huszárok.

Plusz ötven csendőr báró bajsai Vojnits István kíséretében.

A választások pompásan sikerültek. A nép lelkesen szavazott. A csendőröknek nem jutott szerep. Fényes küldöttség ment Szabadkára a szavazás hírével. Alkonyat után lobogó fáklákkal a Vojnits-palota elé vonult, megkérni a bárót, méltóztassék elfogadni a mandátumot. A báró díszmagyarban, karddal lépett a palota erkélyére, miközben a zenekar rázendített a Rákóczi-indulóra. Könnyek csillogtak a szemekben. A báró beszédet mondott. Természetesen elfogadta a mandátumot.

Választókerületében körülbelül hatvanezer ember élt, ebből 1903. július 10-én 2200 járulhatott az urnák elé. Ötven csendőr 2200 szavazó miatt? Nem miattuk! Azok miatt, akik nem szavazhattak! A szociáldemokrata párt akkor már kemény harcot vívott az általános, titkos szabad választójogért. Hat évvel előbb, az 1897-es lázongások napjaiban a szocialisták között is szélsőséges és túlzó megnyilvánulásnak számított a választójog követelése; 1910 után viszont annyira felizzottak a választójogi küzdelmek, hogy például a szabadkai városháza díszes épületének avatásakor csendőrszuronyokkal kellett szétkergetni a tömeget a mostani Szabadság térről. Régi téma! Nem véletlenül került most sem az érdeklődés intenzitását mutató statisztikai számoszlopunk (2. táblázat) élére. A szavazás válto-

zatlanul a politikai érdeklődés előterében áll: az összes adatok 22,2 százalékát öleli fel. Erdemes elidőzni a múltban, hogy történelmi távlatokban is áttekinthessük az általános választójogokért küzdő társadalmi erők hatalmas nyomását és az ellenállás falazatait. Az alábbi táblázat Szabadka példáján mutatja a népesség szaporodását és a szavazati joggal bíró polgárok létszámát, illetve részesedését.

4. TÁBLÁZAT

Év	A lakosság száma	Szavazati joggal bíró polgárok száma	Százalékban
1880	61 655	3 671	5,9
1890	72 683	4 172	5,7
1900	82 440	5 432	6,7
1910	94 610	6 452	6,8
1925	96 000	24 156	25,1

A »boldog béke« harminc esztendején át (1880—1910) Szabadka társadalmának elenyésző töredéke járulhatott az urnák elé. Harminc esztendőn át alig változott a szavazati joggal bíró polgárok részesedése. Máshol sem volt különben. 1905-ben Zentán 28 585 lélek volt. Ebből 2675 szavazhatott. Topolya választókerületében 3511 név szerepelt a jegyzékben. A választások gyakran botrányos körülmények között zajlottak. Nemcsak 1903-ban kísérték a csendőrök a képviselőt. 1905-ben is. És nemcsak báró bajsai Vojnits Istvánt, hanem: »... Piukowich Józsefet, a kormánypárt képviselőjét három kocsi fegyveres csendőr kísérte Kerénybe, választói közé.« (SZABADKA ÉS VIDÉKE).

Regényeket lehetne írni a szabadkai kortesbotrányokról. A legnevezetesebb 1897-ben volt a Kalkas iskolában: a szavazategyűjtő bizottság elnöke nem engedte az urnák elé az ellenzék híveit. Saját pártjának jelöltjét, Horváth Mórt egyszerűen »kinevezte« képviselővé. Az országos botrány lecsillapítására a parlament mandátumvizsgáló bizottsága heteken át Szabadkán működött, de csak akkor semmisítették meg véglegesen a szavazás eredményét, amikor az ellenzék jelöltje, Mukits Károly fiatal földbirtokos bánatában öngyilkos lett. Halála órájáig harsogott a borizú kortesnóta.

»Fel polgárok, fel hát talpra,
Most kell nyernünk, most vagy soha.
Horváth Móricz nem kell nekünk,
Mukits Károly lesz követünk.«

Hány szavazat kellett a képviselőséghez? 1897-ben Szabadka első kerületében Ivánka Imre 996 vokssal nyert Törley Antal nagyiparos előtt, akire 958-an szavaztak. 1884-ben Szabadka első kerületében a bejegyzett választók száma 2051 volt. Ebből 746 (36,3 százalék!) nem jelent meg. »Pedig még éjjel is zaklatták, kapacitálták a polgárokat« — írta a SZABADSÁG című újság. A győztes jelölt 750 szavazattal honatya lett! Ennyi szavazatért minek kellett volna gyűléseket, konferenciákat szervezni? Kortesvacsorákon alakultak az erőviszonyok, ott dőlt el a nagy kérdés, meg az ötszáz terítéses bankettokon a Pest szálló összes termeiben.

Mikor a tizes évek elején a szociáldemokraták sokezes tömegeket mozgattak s szálítottak Szabadka utcáira, egy böls városatya ekképpen álmélikodott. »Minek ezeknek a kódisoknak választójog, mikor a községi képviselőség is legalább ötszáz koronába kerül? A napszám egy korona alatt ingadozott. Ha lett volna minden napra munka! — És ha semmi másra nem kellett volna kereset, a munkás akkor is hosszú évekig gür-cölhetett volna az optyinárságért. »Minek ezeknek a választójog?« — tőpre magában a városatya.

Ennek ötszörösebe került a képviselőség. A gazdag embereké volt az ország. gazdag embereké volt a politika, gazdag embereké volt minden.

Az általános választójogért folyó küzdelem a munkásosztály hatalmas politikai erőfeszítéseinek egyik hősie megnyilvánulása: 1911. augusztus 7-én négyezer ember volt a szocialisták első nagyszabású gyűlésén az új városháza mellett, november 11-én tízezer ember követelte a választójogot. (Tízszer annyi, mint amennyi szavazattal a parlamentbe lehetett jutni. Hogyne ragaszkodtak volna eljogaikhoz a kiváltságosok! Noszogatták a főkapitányt, kergesse szét a szocialistákat, de nem rajta múlt, hogy azok egyre szaporodtak.)

1912-ben egymást érték a választójogi gyűlések. Február 28-án a főtéren, március 18-án a munkásotthonban. Július 18-án — a véres csütörtök után — kelt a következő felhívás: »Munkások! Forradalmi időket élünk, a jogainkért vívott küzdelem utolsó stációjához értünk, minden bátor munkás harcosna szükség van — legyetek ott a gyűlésen valamennyien! Testvéri üdvözzettel a szabadkai szociáldemokrata párt.« Ezt a gyűlést még betöltötte a rendőrkapitány. A következőt, amelyet a szociáldemokraták a radikális polgári ellenzékkel közösen szerveztek, már nem tudta megakadályozni.

Július 10-én húszszer ember zsongott a városháza alatt. Szabadka addig akkora tömeget politikai gyűlésen még nem látott. »Mint a tenger árja hullámozott a nép — írta a SZABADKAI HÉTFŐI HÍRLAP —, gyönyörűszép nap volt, félelmetes nagyságú tömeg...« A klerikálisok lapja, a BÁCSKAI NAPLO megszépeent: »A keresztény szocialisták is akarják a választójogot, de nem százezrek rosszakarató túlekedése által.« Néhány hét múlva pedig: »Nem választójog, kancsika kell ezeknek!« Ezen a gyönyörűszép napon beszélt Szabadkán gróf Károlyi Mihály: »Az országban tizennyolcmillió embert illet a választójog, de csak egymillió-kétszázézer élvezi.«

Szabadkán kilencvenötezerből hat és fél ezer élvezte.

A munkásosztály hatalmas küzdelme az általános választójogért az első világháború után más körülmények között folytatódott: a szerb burzsoázia nacionalista megkülönböztetéssel kezdte országlását, megvonta a szavazati jogot a nemzeti kisebbségektől. 1925-ben Szabadkán 24 156, Adán 2691, Topolyán 1038, Csantavéren 2304 bejegyzett szavazó volt. Más formában a régi gyakorlat. A vajdasági magyar dolgozók még hosszú évekig a »hivatalos« politika palánkján kívül rekedtek. Az ország 470 000 magyar nemzetiségű állampolgára közül 1925-ben 65 000 járulhatott az urnák elé. 13,8 százalék! A választások egyébként nagy karhatalmi készség mellett folytak le. Szabadkán ekkor sem maradt el a botrány.

Ki gondol e küzdelmekre manapság? Az általános, titkos, demokratikus szabad választójog megvalósult a kor egyéb vívmányainak, eszményeinek ötvözetében, s a jelen emberét érthetően egészen más dolgok érdeklik, mint a tegnapi jogfosztott polgárát. »A legutóbbi parlamenti választásokon egy listán csak egy jelölt volt, szóval nem volt válogatás. Én meg voltam nagyon elégedve azzal az egy személlyel, de úgy gondolom, egy személy közül nem lehet válogatni. Vagy nem értem?« (Munkás, SZABADKA) »Miert pont négyéves mindenhol a választott személyek mandátuma: vajon ez csak szokásból maradt meg, vagy bevált? A közoktatásban sok kellemetlenséggel jár ez a gyors rotáció, mind a jelöltek szempontjából, mind az iskola zökkenőmentes működése szempontjából.« (Ertelmségi, ZENTA).

»Miert van az, hogy a vajdasági képviselő-testület vezetői mindig egy és ugyanazok a személyek? Küldetésük időhöz legyen kötve és ne lehessen őket újraválasztani.« (Háztartásbeli, TELECSKA). »Tiszteit szerkesztőség, há már egypártrendszerben haladunk, a szavazás alkalmával miért nincs két jelölt, hogy választhassunk?« (Munkás, BECSE). »Miert kell olyan sűrűn szavazni? Nem felel meg az az egy személy, akit megválasztottunk?« (Háztartásbeli, TREŠNJEVAC). »Mi nem választunk, csak szavazunk. Lehetne jelölni két képviselőt, és akkor a nép kettőből választhatna egyet.« (Földműves, PÉTERREVE). »Miert van előre megválasztva, hogy kiket választanak a parlamentbe? A jelölteknek illene megjeleneni az előző gyűléseken, hogy megismerje őket a szavazó közönség.« (Háztartásbeli, SZABADKA).

»Tudok nem egy olyan egyént, aki soha szavazócédulát nem kapott, bár nagykorú. Vagy egyesek nem is tartják fontosnak a részvételt? Mert úgyis az kapja a szavazattöbbséget, akít már előre megválasztottak?« (Háztartásbeli, ZENTA). Negyvenöt óta kísértő bizalmatlanság. Akkor sutogtak először: átöntük a másik urnába a szavazatokat. »Eljön a szavazás. Kézbe kapjuk a cédulát, hogy karikázzunk. De itt megállunk. Csupa idegen név valamennyi. Szavazunk, de nem távozzunk nyugodt lelkiismerettel. Szavazás előtt miért nem jönnek közénk a képviselőjelöltek? Hogy igenis lássunk őket, ismerjük meg őket, hogy tudjuk, kik beszélnek a nevünkben...« (Földműves, SZÉKELYKEVE).

Befejeződött a küzdelem?

Folytatódik.

A KÉPVISELŐ

A mostani képviselőnek nem jut annyi dicsőség amennyi a néhai báró bajsai Vojnits Istvánnak jutott 1903 nyarán a híres-neves szabadkai palota előtt. Pedig jóval több szavazata van a mandátumában! Bár ez csak azokra a képviselőkre vonatkozik, akiket a nép közvetlenül választ, mert akire nem ők szavaznak, azt sohasem tartották olyan igazi képviselőnek, akinél érdemes lenne némi közbenjárásért esedezni. A közvetve választottak kevesebb szavazattal jutnak a megbízólevélhez, mint a hajdani kontesnóták hősei, van mikor öt-hat jelölt között oszlik el kétszáz-valahány cédula a községi tanácssteremekben nagy izgalom közepette, mivel ott szakavatottak szavaznak, akik maguk is választások útján jutottak oda.

Sokan kérdezik: mit dolgozik a képviselő? Gyakran bíráló megjegyzések között és elégedetlenséggel. A legtöbben azt kifogásolják, hogy ritkán látni, nincs alkalmuk találkozni vele. Az egyedi esetekből a választópolgárok általános következtetéseket vonnak le: »A képviselőt a választók választják és a képviselő sem írásban, sem szóban nem számol be választóinak, vajon akkor kinek a képviselője?« (Munkás, MORAVICA). »A képviselőt megválasztjuk, azután vagy látjuk, vagy nem. Leginkább nem. Miért nem jön el hozzánk, hogy elmondjuk neki a falu gondjait?« (Földműves, BATINA). »Amíg meg nem választjuk, mindig lehet tőle kérdezni. De ha megválasztjuk, akkor ne kérdezzünk, mert azt mondja, hogy nagyon el van foglalva...« (Munkás, SZABADKA). »A mi képviselőink eléggé zárkóztak. Vajon a választók kezdeményezhetnek-e találkozót? Ha igen, miért nem tesszük? Polgárainknak lenne elég kérdésük.« (Háztartásbeli, HORGOS).

»Hogy elmondhassuk neki a falu gondjait...«

A batinai földműves kérdése nőttön-növekvő időszerűségű közeleti igényt hordoz, amine bizony kevés figyelmet fordítunk: a képviselő többnyire sok szöveggel toppan a választói elé (az ország nyilvántartása sohasem takarékoskodott a papírossal) a jegyzetomb pedig rendszerint vékonyka. Ezzel szemben a választók »el akarják mondani...« Másmilyen választók ezek, mint akik negyvenhatban szavaztak! Nézik a televíziót. Látják, hallják, olvassák, hogy mit csinál a parlament. Kevesbé igénylik az átfogó, hosszadalmas eseménymagyarázatot, monológot: párbeszédet várnak!

A párbeszéd viszont kockázatos a képviselő szempontjából, mert ő sem akarja elherdálni tekintélyét teljesíthetetlen ígéretekkel, a helyi körülmények hézagos ismeretére utaló megjegyzésekkel, meg aztán a szerepe is megváltozott az önzagzatásban: a választók pedig a befolyásos embert látják benne, alkitől a bölcs tanács mellett egyebet is vártak. Ebből adódnak a félreértések: »Miért nem lehet a képviselőt a választás után látni a konferenciákon, vagy az emberek között? Ha feljutnak félnek lenézni, mert megszédülnek?« (Munkás, KISPIAC). Vagy: »Nagyon helyes, hogy képviselőt választunk, csak hogy a választók javarésze azt sem tudja, hogy milyen az illető és mire képes?« (Háztartásbeli, BECSE). Észre kell

venni: választók és választottak között laza, alkalmoszerű a kapcsolat, és ez sem kedvez a tekintélynek! Sőt...

»Kedves Szerkesztőség, miért van az, hogy a képviselőt megválasztjuk és soha nem találkozunk vele? Túlságosan elfoglalt, vagy azután már nem érdekli a választó?« (Földműves, PALICS). »Szövetségi képviselőinket nem ismerjük, ment akkor sem láttuk őket, amikor választottuk.« (Földműves, DOROSZLO). »Hogyan lehet a képviselőkkel találkozni, hogy megismerjük őket, mert sajnos velük, azaz a nevükkel csak a szavazócédulán találkozunk a választások alkalmával. Azóta semmi hír arról, hogy miképpen képviselnek bennünket.« (Értelmiségi, SZABADKA). »A képviselőknak *megbeszéléseket kellene tartaniuk a választóikkal*, hogy azok is megtudják, milyen problémák vannak.« (Munkás, BAJSA).

Helyenként az adatszolgáltatók túloznak, de korántsem annyit, hogy a referátum kínálta rózsaszínű helyzetképet kritika nélkül elfogadhassuk és szemet hunyjunk a laza kapcsolat ténye és problémája előtt, amire a kérdések zöme figyelmeztet. De nem feledkezhetünk meg a szövegek többségéből kiolvasható passzív hozzáállásról sem. Arról, hogy sokan csak a másik féltől, a képviselőtől várják a kezdeményezést. »Mikor a képviselők elmennek arra az ülésre, mi azt sohasem tudjuk, hogy ott mit döntenek, mert nem hozzák nyilvánosságra a népek előtt.« (Háztartásbeli, TORNYOS). A passzív magatartás, személynélküli viszonyulás mögött a tájékozottság hiányait véljük látni, különösen a fejletlenebb falusi környezetben, ahol gyakran akadozik a nyilvánosság alkotmányos elvének érvényesítése.

A passzív hozzáállás egyik alapvető indítéka a tájékozatlanság, ami további félreértéseket terem, mondhatnánk újratehmeli az elégedetlenséget, tágítja, mélyíti a választók és a választottak között húzódó árkokat. »Honnan merítük képviselőink javaslataikat egyes kérdésekhez, továbbá minek alapján szólnak egyes kérdésekhez, ha ilyen keveset, vagy egyáltalán nem látjuk őket? Honnan ismerik a problémáinkat?« (Háztartásbeli, GOMBOS). Ugyanaz, enyhébb fogalmazásban: »Az általunk megválasztott, de ugyanakkor soha nem látott, vagy csak hírből ismert képviselő miért nem mutatkozik be munkahelyünkön röpké kis elvtársi eszmecserére, mert szeretnénk tudni, mire bízunk gondjaink és problémáink egyengetését a felsőbb fórumokban.« (Munkás, FEKETICS).

»A képviselők neveivel valahogy csak megismerkedünk a választók gyűlésén, de sajnos azután csak az újságban olvashatunk róluk.« (Munkás, KANIZSA). »Képviselőink gyakran látott személyek községükben, amíg meg nem választjuk őket a tantományi, köztársasági, vagy a szövetségi szkupstinába. Azután eltűnnek, s évek múlnak, míg ismét találkozunk velük. Ezek szerint csak érdekből jönnek közénk, hogy ismét őket válasszuk meg?« (Hívatlanok, MARTONOS). »Nem volna-e lehetséges, hogy képviselőink — legalább a köztársaságiak — mandátumuk alatt legalább egyszer megtekintենék választóikat (falvaikat), *esetleg meghallgatnák az embereket*, útbiztosítást is adhatnának az előrehaladásra. Ők az atyáink, mi pedig a mostohák.« (Földműves, VÖRÖSMART, Horvátország). »Csupán azt szeretném tudni, miért van az, hogy a választópolgár csak akkor hall a képviselőjéről, ha szavazni hívják. Azután soha többé, még csak hallani se lehet róla.« (Munkás, NEMESMILETICS).

Folytathatnánk. Illetve csaknem kétszáz hasonló tartalmú kérdést, véleményt, bírálatot találhatnánk az olvasó elé, de ennek nem sok értelme volna. Általában kevés az indítványozó jellegű hozzászólás, mint például: »Miért nem tartanak a képviselők választókerületük minden helységében évente legalább egyszer fogadónapot, ahol a választók problémáikra közvetlenül hozzászólhatnának?« (Diák, CSANTAVÉR). »Miért nem csinálnak *faluhelyen évente egyszer-kétszer gyűlést, hogy a parasztok is jobban megismerjék a képviselőket, föltegyék nekik a kérdéseiket* és azokra választ a helyszínen kapjanak?« (Földműves, OSTOJICEVO). »*Kiadhatnának a választások előtt kis ismertetőket*, amelyekből megtudnánk, kik a jelölték és mire szavazunk, mert nem mindegyikről írnak az újságok és nem mindenki jelenhet meg a választók gyűlésén.« (Munkás, KANI-

ZSA). »A képviselők szívesen látogatnak el a választók összejöveteleire. Csak az a baj, hogy *ritkán van összejövetel*. Kinek a mulasztása, hogy a választók nem tudnak közlekedni képviselőikkel?« (Háztartásbeli, PALICS).

Kinek a mulasztása? Az újságíró hivatásánál fogva gyakrabban találkozik képviselőkkel, mint a választók: az ismerttetett vélemények rendszerezése után feltette néhánynak a kérdést, miért nem mennek gyakrabban a választók közé? »*Nem hívnak*« — ismétlődött néhányszor. Honnan várják, s honnan esedékes a meghívás? Leginkább a községi szkupstina szerveitől, a községi politikai szervezetek vezetőségeitől. A községi fórumokban nem tudnák, hogy képviselő is van a világon? Tudják. A képviselő neve protokoll-listán szerepel. Meghívják. De hova? Diszülésekre. Magas rangú vezetők fogadására. Gyáravatásra. Alkalmoszerű ünnepségekre, vagy nagyon fontos zárt körű megbeszélésekre, ha részvételét szükségesnek tartják.

A választók és a választottak között áll a község közvetítésre hivatott önzagatási és politikai szervezete, amelyekben kifejlődtek a szűrő alkalmatlanságok: megszűnik a kapcsolatokat: sokszor »kinézik« az olyan képviselőt, aki a helyi vezetők tudta nélkül találkozik választóival, másrészt a választók sem elég szervezettek ahhoz, hogy akarataikat a kellő időpontban s megfelelő formában fejezzék ki és érvényesítsék a község alakai szerkezetének csatornarendszerében. Az olvasók szavaival: »*ritkán van összejövetel*«, »csinálhatnának faluhelyen évente egyszer-kétszer gyűlést,« vagyis ápolni a kapcsolatot! Kinek a feladata? A választók követelik. A képviselők zöme szívesen menne. A Szocialista Szövetség községi szervezetei általában jól dolgoznak — a választások előkészítésében és lebonyolításában!

Mi történik a két választás között?

Két választás között négy esztendő van!

Néhány kérdés a képviselő nemzetiségi hovatartozásával kapcsolatban: »Miért van az, hogy az országközi képviselő, alkiket választottunk, nem az anyanyelvükön szólnának fel?« (Munkás, CSÓKA). »*Mivel a vertikalizmust elvetettük*, milyen módon várhatjuk, hogy a politikai testületben jelentős kisebbségben levő nemzetiségi képviselő *olyan határozatra készíthesse* az illető testületet, amely igazságos ugyan, de a többség által nem elfogadható?« (Háztartásbeli, KULA). »Miért nincs több magyar ajkú jelölt a pélmonostori kerület szavazócéduláin?« (Földműves, KOPACEVO, Horvátország).

[A vertikalizmus (nemzeti önszervezés) fogalma kétszer-háromszor fordult elő az elemzés anyagában. A kulai háziasszony kérdéséből olyasmiről olvasható ki, hogy elvetettünk valamit, ami jó lett volna nekünk, megoldott volna valamit. Mít? Ha nem vetettük volna el a vertikalizmust (a pélmonostori kerületben van nemzetiségi szervezet!), akkor a politikai testületben »jelentős kisebbségben levő nemzetiségi képviselő, olyan határozatra készíthetné az illető testületet, amely igazságos ugyan, de a többség által nem elfogadható?« A háború előtt volt vertikalizmus (a többségi nemzet részéről is, de még mennyire!), volt Országos Magyar Párt, és nemzetiségi képviselőket jelölt a parlamentbe, de mennyit használt ez a jugoszláviai magyarságnak? »Govorni državnim jezikom!« — figyelmeztetett a tábla a községháza folyosóján.]

Sok probléma van a választók és választottak kapcsolata körül, a képviselő vonatkozásában, a szavazásokkal, de a múlt kellektárából megnyugtató választ, alkalmas megoldást aligha remélhetünk. A képviselőről pedig megállapíthatjuk: ma már nem kell ötven szuronyos csendőrt rendelni a honatya mellé, ha választókerületébe indul...

Nem villognak a kaszák.

A népharag sem izzik.

Ma már várják a képviselőt!

(Folytatjuk)